

KAZAK TÜRKÇESİNDE FİİL KILINIŞINI BELİRLEYEN EKLER

Onur BALCI*

Özet:

Fiilin; başlama, sürme, bitme anlamları olarak değerlendirilebilecek olan kılınış, fiilin hem bünyesiyle hem de ekler ve yardımcı fiiller aracılığıyla ayırt edilebilen bir kategoridir. Bu terim, Kazak Türkçesi dil bilgisinde sıypat, amaldıñ ötiw sıypatı, sıypat kategoriyası gibi terimlerle karşılanmaktadır. Genel olarak Kazak Türkçesi gramerleri kılınışı bitme ve bitmeme üzerine kurarken bazı gramerler bu kategoriye sürme kılınışını da eklemektedir. Aynı zamanda bu eserler fiilin kılınışını belirleyen yapıları, ekler ve birleşik yapılar olarak iki grupta incelemektedir. Türkiye Türkçesinde ise kılınış konusu genel olarak fiillerdeki başlama, sürme ve bitme özelliklerine dayanarak incelenmektedir. Bu çalışmada Kazak Türkçesinde fiil kılınışını belirleyen ekler, yapıları ve anlamsal özellikleri dikkate alınarak, incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Kazak Türkçesi, fiil, kılınış, ekler.

The Affixes Determining Verbs' Manner of Action in the Kazakh

Abstract:

Manner of action is evaluated as an ingressive, a continuative and egressive meanings of the verbs. The topic of this article concerns the manner of action (Ger. Aktionsart) of verbs and suffixes of Kazakh language. Manner of action may occur with phasal phrases, such as inherent phase, the initial and the final one. This term is covered in Kazakh language by the terms such as sıypat (aspect), amaldıñ ötiw sıypatı kategoriyası 'the aspect meaning of the action'. Most of Kazakh grammar books use statal or final phases, but some of grammar books present the initial phase of action. Futhermore, the manner of action of verbs and suffixes were analyzed in two group

* Yrd. Doç. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Sivas, onur.balci.ct@gmail.com

categories. Generally, the manner of action of verbs in Turkish are analyzed according their inherent, the initial and the final phases. The main point of this paper is the suffixes of Kazakh language, which occur as a manner of action of verb.

Key words: Kazakh, verb, manner of action, affixes.

Giriş

Kılınış terimi sınırları ve tanımı net olarak belirlenemeyen terimlerden biridir. Dil biliminde *kılınış* terimi ile görünüş terimi birlikte ele alınmıştır. Fiilin içindeki süreç anlamı, dil biliminde daha çok ‘sözlüğe dayalı görünüş’ olarak ele alınmıştır. (Benzer 2012: 42) *Kılınış* terimi yerine dil biliminde *içkin anlam, içkin görünüş, sözlüksel görünüş, durum görünüşü, eylem tarzı* gibi terimler de kullanılmıştır. (Bacanlı 2014: 28)

Berke Vardar *kılınış* terimini fiilin iç anlamıyla bağlantı kurarak şu şekilde tanımlar: “*kılınış* (Alm. Aktionsart, Fr. ordre de procès, İng. manner of action). Eylemin belirttiği oluşun zaman bakımından niteliğini, bir başka deyişle başlama mı, bitiş mi, süreklilik mi belirttiğini gösteren anlamsal ulam.” (2002: 134)

Dilbilim Sözlüğü’nde *kılınış* terimi “Eylemin belirttiği oluşun başlama, bitiş, sürekliliği ifade ettiğini gösteren anlamsal ulam.” olarak tanımlanmış ve *kılınışın* zaman eki olmadan fiilin süreç anlamı olduğu belirtilmiştir. (İmer vd. 2013: 176)

Doğan Aksan da bunlara benzer bir tanımı şu şekilde yapar: “Görünüş’le karıştırılan bir kavram da *kılınış*’tır (Alm. Aktionsart). Bu kavram, ‘eylemlerin anlattıkları devinme, oluş, iş ve oluşumun yansıttıkları, zaman açısından ayrılıkları’ olarak tanımlanabilir.” (2007: 103)

Görünüş ve *kılınış* terimlerine dair geniş bir inceleme yapan Dilâçar, *kılınışla* görünüş arasındaki ayrımı nesnel ve öznel olmaya bağlar. *Kılınışa* dair şunları kaydeder: “Fiil ulamları olarak *kılınış* ile görünüş arasındaki ayırt, nesnel (afaki, objectif) -öznel (enfüsi, subjectif) ayırdına dayanır. Yani *kılınışı* fiil mastarının bildirdiği ana anlama bağlı bir süreç türü (başlama, süre, bitirme, yineleme, vb. gibi) olarak kendi içinde bulundurur, konuşan-işitenle bir öznel ilgisi yoktur, nesnelidir; bunun zaman ve kiple ilgili türleri de vardır: zaman *kılınışı* (temporale aktionsart) ve kip *kılınışı* (modale aktionsart).” (1974: 162) Dilâçar’ın tanımı aslında *kılınışı* genel anlamıyla anlatabilmektedir.

Delice ‘asıl fiilde *kılınış* ilgisi’ başlığında *kılınışla* ilgili şunları kaydeder: “Asıl fiilde *kılınış* ilgisi: Sözlük bilimi alanında adına fiil denen mAk eki almış şekillerin yüklem olarak cümle içine girmeden bile bir zaman ilgisi vardır. Bu zaman ilgisi başlama, sürerlilik ve bitiş olmak üzere üç grupta değerlendirilmektedir.” (2008: 60)

Korkmaz ise örneklerle birlikte *kılınışa* dair şunları kaydeder: “*kılınış* (Alm. *Aktionsart*, *Art der Handlung*; Fr. *ordre de-procès*; İng. *manner of action*) “Fiil kök ve gövdelerinin, dil mantığı ve zamanla olan bağlantı açısından gösterdikleri özellik; fiil kök ve gövdelerindeki *kılınış* sürecinin zaman bakımından birbirlerine oranla taşıdıkları ayrılıklar. Söz gelişi: *aç-*, *bas-*, *başla-*, *dokun-*, fiillerinde başlangıç, *ağla-*, *ara-*, *bekle-*, *dolaş-*, *gez-*, *gözle-*, *yürü-* fiillerinde süreklilik *başar-*, *bayıl-*, *bul-*, *durul-*, *eriş-*, *kavra-*, *öde-* fiillerinde bitiş, sonuç gösterme, *atıştır-*, *damla-*, *şaşala-* fiillerinde aralıklı oluş *boylan-*, *çiçeklen-*, *ekşi-* fiillerinde ise kendi kendine oluşu gösteren bir özelliğin bulunması gibi.” (2007: 146) Burada aralıklı oluş da süreklilik içinde değerlendirilebilir.

Türkiye’de *kılınış* konusunda çalışan dilcilerden biri de Eyüp Bacanlı’dır. Bacanlı, *Kılınış Kategorisi ve Altaycada Kılınış Belirleyicisi Olarak Art Fiiller* adlı çalışmasında *kılınış* konusunu genişçe ele almış ve yeni bir tasnif denemesi yapmıştır. (2014: 36)

Kılınış kavramı bu çalışmada fiillerin bünyesinde bulunan veya çeşitli ekler (örneğin *sil-* fiili bitmişlik bildirirken *silkele-* fiili süreklilik bildirir) ile yardımcı fiiller (örneğin *git-* fiili süreç bildirirken *gidedur-* süreklilik gösteren bir süreç bildirir) yardımıyla sonradan beliren süreç kavramı olarak ele alınmıştır.

Kazak Türkçesi dil bilgisi kitaplarında *kılınış*, *sıypat*, *kıymıldınj ötüw sıypatı* veya *amaldınj ötüw sıypatı* (kelime çevirisi: işin gerçekleşme görünüşü) terimiyle karşılanmış ve işlenmiştir.

Iskakov, *kılınış* terimini şu şekilde açıklar: “Dilimizin fiil yapıları sistemindeki kendine özgü içeriği ile hususi biçim birimleri (göstergeleri) olan dil bilgisel öge *kılınış* kategorisi (*amaldınj ötüw sıypatı kategoriyası*) olarak adlandırılır.” (1991: 289) Yazar *kılınış* kategorisine eklerin ve birleşik yapıların etki ettiğini belirtmektedir: Yazara göre Kazak Türkçesinde fiilin içeriğindeki süreç kavramını ekler ve yardımcı fiiller belirlemektedir. (1991: 289-290)

Nurcamal, *kılınış* kategorisini tanımlamadan önce örnekler vermiş, daha sonra *kılınış* tanımlamıştır. Yazarın *kılınış* hakkındaki görüşleri şöyledir: “Örneğin, *esinen tana jazdadı* (bayılayazdı) derken hareketin, gerçekleştirilmesine yaklaşıldığı ancak gerçekleşmediği bildirilir. *Şıdap baktı* (uzun uzun baktı) derken hareketi gerçekleştirmek için bütün gayretin sarf edildiği, çok çalışıldığı bildirilir. *Jabısa ketti* (yapıştı) derken hareketin kolayca ve çabucak yapıldığı bildirilir. *Perip kep jiberdim* (vurdum) derken hareketin güç kullanarak çabucak yapıldığı bildirilir. *Kele beredi* (geliverir) derken hareketin tekrarlandığı, *bere sal* (ver) derken hareketin üstünkörü yapıldığı bildirilir. Hareketin gerçekleşmesindeki bu çeşitli özellikleri bire bir gösteren Kazak dilinin dil bilgisel yapısındaki özel kategori *kılınış* (*kıymıldınj ötüw sıypatı*) diye adlandırılır.” (2007: 256-257)

Meyirbek Orazov, *kılınş* terimini açıklamaya geçmeden önce bu kategorinin Türk dilinde tartışmalı bir konu olduğunu ifade etmiştir. Yazarın Kazak Türkçesindeki *kılınş* kategorisine dair görüşleri şöyledir: “Kazak dili materyalleri onu (*amaldıñ ötüw sıypatı kategoriyasını*) ikiye böler 1) İş-hareketin gerçekleşme safhası, 2) İş-hareketin gerçekleşme yöntemleri ile bağlantılı yapılar. Birinci gruptaki dil bilgisel yapılar 1) hareketin başlamasına kadar olan safha, 2) başlama safhası, 3) iş anındaki safha, 4) hareketin bitme safhası diye dörde bölünür. İkinci dil bilgisel yapıları ise anlamına göre 17’ye bölmek mümkündür. 1) hareketin birkaç defa tekrarlandığını bildiren dil bilgisel yapılar (*aytqıla* ‘söyle-’, *silkele* ‘silkele-’, *şaymala* ‘çiğne-’), 2) hareketin tam gerçekleşmediğini bildiren dil bilgisel yapılar (*külimsire* ‘hafifçe gülümse-’, *barıñqıra* ‘git-’), 3) İş-hareketin gerçekleşmeye yaklaşmış ve gerçekleşmeden kaldığını bildiren dil bilgisel yapılar (*jıgıla jazdadı* ‘düşeyazdı’), 4) İş-hareketin devam ettiğini bildiren yapılar (*ayta tüs* ‘söyle-’, *ayta ber* ‘söyleyiver-’), 5) İş-hareketi yasaklama, sınır koyma (*ayta körme*, *söylewşi bolma* ‘söyleme!’), 6) Bir nesneyi irdeleme, idrak etme anlamı veren yapılar (*aytıp kör* ‘söyle-’), 7) Hareketin gayritabiiliğini bildiren yapılar (*aytқан bol* ‘söylemiş ol-’, *külgen bol* ‘gülmüş ol-’), 8) İş-hareketin üstünkörü olduğunu bildiren yapılar (*ayta ket*, *ayta sal* ‘üstünkörü söyle-’), 9) İş-hareketin yavaş yavaş geliştiğini, arttığını bildiren yapılar (*bezip baradı* ‘beziyor’, *arta tüsti* ‘yavaş yavaş çoğaldı’), 10) İş-hareketin birden, beklenmeyen bir anda olduğunu bildiren yapılar (*aytıp koydı* ‘bir anda söyledi’, *tüsip ketti* ‘bir anda düştü’), 11) İş-hareketin vaktinde olduğunu bildiren yapılar (*şığa turıñız* ‘çıkın’, *bara turıñız* ‘gidin’), 12) İş-hareketin kuvvetli bir şekilde veya birden olduğunu bildiren yapılar (*aqırıp jiberdi* ‘bağırdı’, *qoyıp qaldı* ‘bıraktı’), 13) İş-hareketin birisi için olduğunu bildiren yapılar (*jıynap aldı* ‘topladı’, *aytıp berdi* ‘söyledi’), 14) İş-hareketin çabucak gerçekleştiğini bildiren yapılar (*otırıp qaldı* ‘oturuverdi’, *bölip jiberdi* ‘böldü’), 15) Bir iş-hareketin ikinci bir iş-hareketin devamında olduğunu bildiren yapılar (*ayta sala* ‘söyleyerek’, *köre sala* ‘görerek’), 16) İkinci bir kişinin izniyle olan iş-hareketi bildiren yapılar (*ayta goy* ‘söyleyiver’, *bere sal* ‘ver’), 17) İş-hareketin çabuk, hemen gerçekleşmeyip daha sonra gerçekleşeceğini bildiren yapılar (*ayta jatarmız* ‘söyleriz’, *bara jatar* ‘gider’) vb.” (2001: 63-64) Görüldüğü gibi yazar Türkiye Türkçesinde tasvir fiilleri olarak değerlendirilen ve birleşik yapılar kuran fiilleri de *kılınş* özellikleri içinde göstermiştir. Yazarın bu tespitinin tasvirî yardımcı fiillerin eklendikleri asıl fiilin iç anlamına etki ettiği düşünülünce isabetli olduğu görülecektir.

Kazak Tilinin Grammatikası-I Morfologiya adlı eserde *kılınş*, fiilin kendi içinde gerçekleşme sınırını bildiren kategori olarak tanımlanmış ve bu kategori ikiye ayrılmıştır. Bunlar: 1. Sürerli *kılınş* (*sozılıñkı sıypat*). 2. Bitimli *kılınş* (*ayaqtañğan sıypat*). Eserde bu maddelere dair şunlar kaydedilmiştir: “1. Sürerli *kılınş* (*sozılıñkı sıypat*): İş-hareketin cereyanının süreç şeklinde ger-

çekleştğini bildiren fiil yapısıdır. Bu, zarf-fiiller ile *otur, tur, jatur, jür* yardımcı fiillerinin birleşmesi ile yapılır.” (...) 2. Bitimli kılınış (*ayaktalğan sıypat*): Bitimli kılınış iş-hareketin cereyanının bittiğini bildirir. Bu kılınış zarf-fiil yapılarının: *kal, koy, tasta, şık, sal, jiber, ket, bol, bit, al, ber* yardımcı fiilleri ile birleşmesi ile yapılır.” (1967: 160-161-162)

Jolşayeva, Kazak Türkçesindeki görünüş ve *kılınış* kategorisini incelediği eserinde bu kategoriye genellikle başka âlimlerin görüşlerine dayanarak açıklamaktadır. Yazar, şunları kaydetmektedir: “Kazak dilinde fiilin kılınış kategorisini özel olarak inceleyen İ. K. Uyıkbayev ‘*körinis*’ (görünüş) terimini kullanır. O, bu kategorinin temel ölçütü olarak belli bir zamanda gerçekleşen hareketin sınırlanması veya sınırlanmaması, neticeli olması veya olmamasını alır. İ. K. Uyıkbayev, fiilin hareket vasfını bildiren türü görünüş olarak adlandırılır, biçiminde açıklama yapıp hareketi, gerçekleşme biçimine göre biten ve bitmeyen diye ikiye ayırır. Bunun iki türlü yapılma yolunu gösterir.

- 1) Ekler aracılığıyla;
- 2) Yardımcı fiiller aracılığıyla.” (2011: 42)

3) *Kılınış*, fiillerin kendi bünyelerinde bulunan süreç veya zaman kavramı olarak değerlendirilebilir. Bu süreç kavramı Türkçe fiillerde bitmişlik, süreklilik, aşamalı bitmişlik, aşamalı süreklilik, bitmemişlik biçimlerinde ortaya çıkabilir. Fiillerdeki bu iç süreç anlamları Kazak Türkçesi dil bilgisi kitaplarında da belirtildiği gibi eklerle veya yardımcı fiillerle değiştirilebilir.

2. Kazak Türkçesinde *Kılınış* Belirleyen Ekler

2.1. -LA-

Türk dilinin ilk yazılı döneminden bugüne kadar işlek bir biçimde isimden fiil yapma eki olarak kullanılan bu ek, Kazak Türkçesinde hem isimden fiil yapma eki hem de fiilden fiil yapma eki olarak kullanılmaktadır. Bu noktaya dikkat çeken Orazov, ek ile ilgili şunları kaydetmektedir: “Bu ek, aslında, isimlere eklenerek türemiş fiil gövdesi yapar. Ancak bazı durumlarda fiillere eklenerek de kullanılır. Bu ek, eklendiği gövdenin anlamını tamamen değiştirmeden hareketin birkaç kere tekrarlandığını veya iş-hareketin üst üste olduğunu bildiren ince bir ayırım katar.” (2001: 68) Bir ekin hem isimden fiil yapma eki hem de fiilden fiil yapma eki olması eş sesli bazı ekler için geçerlidir. Ancak bu ekte dikkat çeken nokta tarihî Türk lehçelerinde fiilden fiil yapım eki olarak asla görülmemesidir. Bu nedenle bu ekin farklı bir ekten geldiği düşünülebilir. Bu ek, fiillere süreklilik anlamı veren ve Türkiye Türkçesinde de *kov-ala-*, *silk-ele-* gibi fiillerde kullanılan *-ALA-* ekinde çıkmış olabilir. *-ALA-* ekinin başındaki ünlü aşınarak zamanla kaybolmuş yerine *-LA-* eki kalmıştır. Zira tespit ettiğimiz örnek fiillerin tamamının ünlü ile bitiyor olması bu görüşü desteklemektedir. İki ünlü yan yana gelemeceği için ünlülerden bir tanesi düşmektedir.

Ek ile ilgili Kazak Türkçesi gramerleri genellikle aynı bilgileri vermektedir. Iskakov da Orazov gibi bu ekin fiil gövde veya köklerinin sözlük anlamına hareketin üst üste ve sık sık yapıldığını bildiren anlam eklediğini ifade etmektedir. (1991: 289)

Ek, Kazak Türkçesindeki ötümlülük ötümsüzlük uyumundan dolayı *-DA-* biçimine de dönmektedir.

Bu ek, eklendiği bitme *kılınışındaki* fiilleri sürme *kılınışındaki* fiillere dönüştürdüğü gibi sürme *kılınışındaki* fiillerin oluş sürelerinin daha uzun olabileceğini de bildirmektedir.

Fiil	Anlam	<i>Kılınış</i> Özelliği	Fiil Kökü/ Gövdesi	Anlam	<i>Kılınış</i> Özelliği
<i>egele-</i>	Eğelemek, üst üste bilemek	Sürme	<i>ege-</i>	Eğelemek	Sürme
<i>ekşe-</i>	Ayıklamak	Sürme	<i>ekşe-</i>	Seçmek	Sürme
<i>elikte-</i>	Benzemeye çalışmak	Sürme	<i>elik-</i>	Taklit etmek	Bitme
<i>ķargıla-</i>	Devamlı sıçramak	Sürme	<i>ķargı-</i>	Sıçramak	Bitme
<i>ķarsıla-</i>	Beklemek	Sürme	<i>ķarsı-</i>	Karşı olmak, itiraz etmek	Sürme
<i>ķorģala-</i>	Sığınmak, siper almak	Sürme	<i>ķorģa-</i>	Korumak, savunmak	Sürme
<i>ķımtala-</i>	Açık kalan yeri tekrar tekrar örtmek	Sürme	<i>ķımta-</i>	Örtmek, kapatmak	Bitme
<i>ķıstala-</i>	Tekrar tekrar sıkıştırmak	Sürme	<i>ķısta-</i>	Sıkıştırmak	Sürme
<i>nuķıla-</i>	Dürtüklemek	Sürme	<i>nuķı-</i>	Dürtmek	Bitme
<i>orģıla-</i>	Hoplayıp sıçramak	Sürme	<i>orģı-</i>	Atlamak, zıplamak	Bitme
<i>sabala-</i>	Dövmek, tekrar tekrar vurmak	Sürme	<i>saba-</i>	Vurmak, dövmek, cezalandırmak	Sürme
<i>siypala-</i>	El ile okşamak, sıvazlamak	Sürme	<i>siypa-</i>	Okşamak	Sürme
<i>süyrele-</i>	Tekrar tekrar sürüklemek, sürümek	Sürme	<i>süyre-</i>	Sürümek	Sürme
<i>töpele-</i>	Devamlı, aralıksız devam etmek	Sürme	<i>töpe-</i>	Devam etmek	Sürme
<i>tüyrele-</i>	Üst üste saplamak, sürekli tenkit etmek	Sürme	<i>tüyre-</i>	Sokmak, saplamak, batırmak	Bitme

<i>turnala-</i>	Tekrar tekrar tırmalamak tırnaklamak	Sürme	<i>turna-</i>	Tırmalamak	Bitme
<i>tistele-</i>	Tekrar tekrar ısırmak	Sürme	<i>tiste-</i>	Isırmak	Bitme
<i>üñgile-</i>	Kazmak, sürekli oymak	Sürme	<i>üñgi-</i>	Çukur açmak	Bitme
<i>üstele-</i>	Üst üste eklemek	Sürme	<i>üste-</i>	Eklemek, ilave etmek	Bitme
<i>şukıla-</i>	Tekrar tekrar karıştırmak, oymak	Sürme	<i>şuқи-</i>	Galamamak, oymak	Sürme

2.2. -GIIA-

Birleşik bir ek olan *-GIIA-* eki de Kazak Türkçesinde fiil *kılınışını* belirleyen eklerden biridir. Orazov, bu ekin *-kı/-ki* ve *-la/-le* eklerinin birleşmesi ile oluştuğunu bildirmektedir. (2001: 76) Temelde *-GI+* eki Kazak Türkçesinde Türkiye Türkçesinde olduğu gibi fiilden isim yapmakta; *+IA-* eki ise isimden fiil yapmaktadır. Ancak iki ek birleşerek fiile süreklilik anlamı katmaktadır.

Iskakov bu ekle ilgili şunları kaydetmektedir: “*-kıla, (-kile, -ğıla, -gile)* eki, eklendiği fiil kökünün sözlük anlamına işin sık sık veya çok acele gerçekleşip tekrarlandığını bildiren anlam katar.” (1991: 289) Oralbay Nurcamal ise bu ekin hareketin tekrarlandığını bildirdiğini ifade etmiştir. (2007: 258)

Buralıklılı, bu eki alan fiilleri açıklarken *қайта қайта* zarfını kullanmaktadır. Örneğin *суққылау* fiilini açıklarken *қайта қайта суқуу* ‘tekrar tekrar sokmak’ biçiminde açıklamaktadır. (2008: 507)

Bu ek, Çağatay Türkçesinde de aynı anlamla vardır. Eckmann, *-ğula/-kula/-güle-* ekinin sıklık veya çokluk ifade ettiğini belirtmiş ve *atқula-* ‘pek çok ok atmak’, *çapқula-* ‘kıyasıya dövüşmek’, *tartқula-ş-* ‘tartışmak, dövüşmek, mücadele etmek’ örneklerini vermiştir. (2009: 59)

Bu ek, başlama veya bitme *kılınışındaki* fiillerin *kılınışını* sürme *kılınışına* dönüştürmektedir. Sürme *kılınışındaki* fiillerin gerçekleşme zamanlarını ise genişletmektedir.

Fiil	Anlam	<i>Kılınış</i> Özelliği	Fiil Kökü/ Gövdesi	Anlam	<i>Kılınış</i> Özelliği
<i>atқıla-</i>	Tekrar tekrar atmak	Sürme	<i>at-</i>	Atmak	Başlama
<i>baққıla-</i>	Aralıksız bakmak	Sürme	<i>baқ-</i>	Bakmak	Sürme
<i>ezgile-</i>	Sürekli ezmek	Sürme	<i>ez-</i>	Ezmek	Bitme
<i>ıtқıla-</i>	Art arda fırlamak	Sürme	<i>ıt-</i>	Fırlamak	Başlama

<i>keskile-</i>	Tekrar tekrar kesmek	Sürme	<i>kes-</i>	Kesmek	Sürme
<i>koşıla-</i>	Peş peşe vurmak	Sürme	<i>koş-</i>	Vurmak	Bitme
<i>oyğıla-</i>	Derinlemesine kazmak	Sürme	<i>oy-</i>	Kazmak	Sürme
<i>oskıla-</i>	Kamçıyla peş peşe vurmak	Sürme	<i>os-</i>	Kamçıyla vurmak	Sürme
<i>salğıla-</i>	Tokatlamak, dövmek	Sürme	<i>sal-</i>	Dövmek	Sürme
<i>sanişkıla-</i>	Tekrar tekrar saptamak	Sürme	<i>saniş-</i>	Saptamak, vuruşmak	Sürme
<i>sızğıla-</i>	Sürekli çizmek	Sürme	<i>sız-</i>	Çizmek	Bitme
<i>soygıla-</i>	Parçalamak, dilim dilim etmek	Sürme	<i>soy-</i>	Kesmek	Başlama
<i>sukkıla-</i>	Sokmak, tekrar tekrar batırmak	Sürme	<i>suk-</i>	Sokmak, batırmak	Başlama
<i>şapkıla-</i>	Koşuşturmak, atla uzun müddet koşmak	Sürme	<i>şap-</i>	Koşmak	Sürme
<i>şapkıla- (2)</i>	Bir şeyi parçalayıp durmak	Sürme	<i>şap-</i>	Parçalamak	Sürme
<i>şertkile-</i>	Artarda fiske vurmak	Sürme	<i>şert-</i>	Fiskelemek	Sürme
<i>tartkıla-</i>	Defalarca çekmek	Sürme	<i>tart-</i>	Çekmek	Bitme
<i>tepkile-</i>	Tekrar tekrar tepmek, vurmak	Sürme	<i>tep-</i>	Tepmek	Bitme
<i>tergile-</i>	Aralıksız toplamak	Sürme	<i>ter-</i>	Toplamak, dermek	Sürme
<i>teskile-</i>	Tekrar tekrar delmek	Sürme	<i>tes-</i>	Delmek	Bitme
<i>tüygile-</i>	Üst üste vurmak	Sürme	<i>tüy-</i>	Vurmak	Bitme
<i>türtkile-</i>	Sürekli sürmek	Sürme	<i>türt-</i>	Dürtmek	Başlama
<i>tintkile-</i>	Altını üstüne getirerek aramak	Sürme	<i>tint-</i>	Aramak, araştırmak	Sürme
<i>urğıla-</i>	Devamlı vurmak	Sürme	<i>ur-</i>	Vurmak	Bitme
<i>üzgile-</i>	Parça parça etmek	Sürme	<i>üz-</i>	Koparmak, çekip almak	Bitme
<i>ürgile-</i>	Üst üste üfleme	Sürme	<i>ür-</i>	Üfleme, soluk vermek	Bitme

2.3. -MAIA-

Kazak Türkçesinde fiilin *kılınışını* belirleyen eklerden olan bu ek, eylemin tekrar tekrar yapıldığını bildirmektedir.

Orazov, bu ekin kökeninde bulunan *-ma*, *-me* ekleri ile bazı Türk dillerinde isim-fiil olarak görev yapan *-ma*, *-me* ekleri arasında köken bilgisel bir bağın açıkça belli olduğunu ifade ettikten sonra ekin kökenine dair birkaç görüş zikreder ve ardından şunları kaydeder: “Söylenen fikirleri toplayıp şu şekilde bir sonuca varmak mümkündür: *-mala*, *-mele* eki, *-me* ve *-la*, *-le* eklerinden, hareketin birkaç defa tekrarlandığını bildiren iki ekten meydana gelmiştir.” (2001: 75-76)

Nurcamal, bu ekin fiile, tekrarlanarak sürme anlamı verdiğini belirtmiştir. (2007: 259)

Iskakov, bu ekle ilgili şunları kaydetmektedir: “*-mala* (*-mele*, *-bala*, *-bele*, *-pala*, *-pele*) eki, eklendiği fiil kökünün sözlük anlamına hareketin tekrarlanması kılınışını eklemek ile birlikte bu işin yavaş yavaş ve seyrek gerçekleştiğini bildiren anlam ekler.” (1991: 289)

Buralkıulı, bu eki almış fiilleri açıklarken tıpkı *-GİLA-* ekinde olduğu gibi, genellikle, *qayta qayta* ‘tekrar tekrar’ zarfını kullanarak açıklamaktadır. Örneğin *qaytarmalaw* fiilini *qayta qayta qaytaruw* ‘tekrar tekrar geri döndürmek’ biçiminde anlamlandırmaktadır. (2008: 300)

Ekin başındaki ünsüz, Kazak Türkçesinin fonetik özelliklerine göre değişiklik gösterebilmektedir.

Bu ek, fiilleri sürme *kılınışındaki* fiillere dönüştürmektedir. Ekin eklendiği eylem bir müddet devam etmekte ardından bitmektedir.

Fiil	Anlam	<i>Kılınış Özelliği</i>	Fiil Kökü/ Gövdesi	Anlam	<i>Kılınış Özelliği</i>
<i>aqtarmala-</i>	Altını üstüne getirmek, karıştırmak	Sürme	<i>aqtar-</i>	Aramak, karıştırmak	Sürme
<i>baspala-</i>	Bastırmak, üstelemek	Sürme	<i>bas-</i>	Basmak, ezmek	Başlama
<i>basturmala-</i>	Bastırmak, sıkıştırmak	Sürme	<i>bastır-</i>	Bastırmak	Sürme
<i>bultarmala-</i>	Eğri büğrü yollardan gitmek	Sürme	<i>bultar-</i>	Aniden dönmek	Bitme
<i>jurmala-</i>	Parça parça etmek	Sürme	<i>jır-</i>	Yırtmak	Bitme
<i>iytermele-</i>	İtelemek	Sürme	<i>iyter-</i>	İtmek	Başlama
<i>kağıtpala-</i>	Tekrar tekrar sözle sataşmak	Sürme	<i>kağıt-</i>	Sözle sataşmak	Başlama

<i>ķaytarmala-</i>	Tekrar tekrar geri döndürmek	Sürme	<i>ķaytar-</i>	Geri dönmek	Başlama
<i>ķayırmala-</i>	Ara sıra kayırmak	Sürme	<i>ķayır-</i>	Kayırmak	Sürme
<i>ķazbala-</i>	Aynı şeyi tekrarlamak, soruşturmak	Sürme	<i>ķaz-</i>	Kazmak, aslını aramak	Başlama
<i>ķuwmala-</i>	Tekrar tekrar kovmak	Sürme	<i>ķuw-</i>	Kovmak	Başlama
<i>ķuwsırmala-</i>	İki taraftan sıkıştırmak, bastırmak	Sürme	<i>ķuwsır-</i>	Kavuşturmak	Bitme
<i>ķuymala-</i>	Tekrar tekrar koymak	Sürme	<i>ķuy-</i>	Koymak	Bitme
<i>ķırmala-</i>	Kazağı ile temizlemek, kazımak	Sürme	<i>ķır-</i>	Kazağı ile temizlemek	Sürme
<i>ķıspala-</i>	Sıkıştırmak, baskı yapmak	Sürme	<i>ķıs-</i>	Kıstırmak, sıkıştırmak	Bitme
<i>sanamala-</i>	Ayrıntılı hesap yapmak	Sürme	<i>sana-</i>	Saymak, hesaplamak	Sürme
<i>sıķpala-</i>	Tekrar tekrar sıkıkmak	Sürme	<i>sıķ-</i>	Sıkıkmak	Başlama
<i>tökpele-</i>	Üst üste dökmek	Sürme	<i>tök-</i>	Dökmek	Bitme
<i>tilmele-</i>	Dilim dilim etmek	Sürme	<i>til-</i>	Doğramak	Sürme
<i>üdeleme-</i>	Artmak, büyümek	Sürme	<i>üde-</i>	Artmak, şiddetlenmek	Başlama
<i>ürlemele-</i>	Üfleyp durmak	Sürme	<i>ürle-</i>	Üflemek	Bitme

2.4. -GIŞT-

Kazak Türkçesinde fiilin *kılınışını* sürme *kılınışına* dönüştüren eklerden biri olan bu ek, fiilden isim yapma eki olan *-GIŞ+* ve isimden fiil yapma eki olan *+tA-* eklerinin birleşmesi ile meydana gelmiştir. Ekin bünyesindeki *-GIŞ+* <*-GIÇ+* fiilden isim yapma eki, fiillerden hareketi sıkça, devamlı yapan isimler türetir. Örneğin *barğış* ‘gitmeye hevesli, çok gitmek isteyen’. Yani *-GIŞT-* ekindeki süreklilik anlamının bu ekin üzerinde olduğunu söylemek mümkündür.

Orazov, bu eki fiilin *kılınış* eklerinden biri olarak göstermesine rağmen eke dair herhangi bir açıklama yapmamıştır.

Iskakov, bu ekin fiile tekrarlanma anlamı kattığını ancak bu tekrarlanmanın az olduğunu belirtmiştir. (1991: 289)

Nurcamal da Iskakov gibi bu ekin fiile tekrarlanma anlamı verdiğini ancak bu tekrarlanmanın yavaşça olduğunu belirtmiştir. (2007: 258)

Bu ek, işlek olarak kullanılan eklerden biridir. Fiillere eklenerek onların kısa bir süre veya yavaş bir şekilde tekrar ettiğini ardından bittiğini belirtir.

Fiil	Anlam	Kılmış Özelliği	Fiil Kökü/ Gövdesi	Anlam	Kılmış Özelliği
<i>ağtarğıştta-</i>	Tekrar tekrar karıştırmak	Sürme	<i>ağtar-</i>	Bir şeyin içini açarak aramak	Başlama
<i>barğıştta-</i>	Sık sık gitmek	Sürme	<i>bar-</i>	Gitmek	Bitme
<i>ezğıştte-</i>	Sürekli ezmek, sıkılmak	Sürme	<i>ez-</i>	Ezmek, sıkılmak	Sürme
<i>ergışte-</i>	Birinin arkasına takılmak, peşinden gitmek	Sürme	<i>er-</i>	Takip etmek	Sürme
<i>jazğıştta-</i>	Tekrar tekrar yazmak	Sürme	<i>jaz-</i>	Yazmak	Sürme
<i>jonğıştta-</i>	Tekrar tekrar yonmak	Sürme	<i>jon-</i>	Yonmak	Bitme
<i>jalağıştta-</i>	Tekrar tekrar yalamak	Sürme	<i>jala-</i>	Yalamak	Sürme
<i>kelğıştte-</i>	Sık sık gelmek	Sürme	<i>kel-</i>	Gelmek	Bitme
<i>kağkışta-</i>	Tekrar tekrar silkelemek	Sürme	<i>kağ-</i>	Sallamak	Sürme
<i>ğarağıştta-</i>	Tekrar tekrar bakmak	Sürme	<i>ğara-</i>	Bakmak	Sürme
<i>ğasığıştta-</i>	Sürekli kaçınmak	Sürme	<i>ğası-</i>	Kaçınmak	Sürme
<i>koyğıştta-</i>	Tekrar tekrar vurmak	Sürme	<i>koy-</i>	Vurmak	Bitme
<i>ğuwğıştta-</i>	Kovalamak	Sürme	<i>ğuw-</i>	Kovmak	Başlama
<i>ğuyğıştta-</i>	Sürekli boşaltmak	Sürme	<i>ğuy-</i>	Boşaltmak	Bitme
<i>orağıştta-</i>	Etrafını sarmak, muhasara etmek	Sürme	<i>ora-</i>	Sarmak	Başlama
<i>sapırğıştta-</i>	Kepçe ile sürekli karıştırmak	Sürme	<i>sapır-</i>	Sıvı bir şeyi karıştırmak	Sürme
<i>surağıştta-</i>	Sürekli sormak	Sürme	<i>sura-</i>	Sormak	Başlama
<i>tarağıştta-</i>	Tekrar tekrar taramak	Sürme	<i>tara-</i>	Taramak	Bitme
<i>tığkışta-</i>	Üst üste acele ile tıkmak	Sürme	<i>tığ-</i>	Saplamak, sokmak	Bitme
<i>urğıştta-</i>	Vurup durmak	Sürme	<i>ur-</i>	Vur-	Bitme

<i>üygışte-</i>	Üst üste yığmak	Sürme	<i>üy-</i>	Bir araya getirmek, yığmak	Sürme
-----------------	-----------------	-------	------------	----------------------------	-------

2.5. -AIA-

Fiillere eklenerek onlara birkaç kez tekrarlanma anlamı katan bu ek Kazak Türkçesinde yalnızca Orazov tarafından bir *kılınım* eki olarak gösterilmiştir. Diğer eserlerde bu eke dair açıklama yoktur.

Hacıeminoğlu, bu ekin -A+ zarf-fiil eki ve +IA- isimden fiil yapma ekinin birleşmesinden veya -Ag+ fiilden isim yapım eki ve +IA- isimden fiil yapım ekinin birleşmesiyle oluşmuş olabileceği görüşündedir. (1991: 104)

Banguoğlu, “Türkçede Tekerrür Fiilleri” adlı yazısında bu eki alan fiillere ayrıca değinmiş ekin kökenine dair şöyle bir örnek göstermiştir: *dur-ala-mak* <*dur-ak-la-mak* < *tur-ga-k-la-mak. (1988: 212)

Zeynep Korkmaz ise bu iki görüşe de karşı çıkmakta ve şunları kaydetmektedir: “Bizce -AIA eki **it-eg+le-* > *itele-*, **şaş-ag+la-* > *şaşala-* biçiminde fiilden ad türeten -g ekinin düşmesi ve geride kalan bağlantı ünlüsünün -IA ekiyle birleşip kaynaşmasından oluşmuş olmalıdır.” (2009: 125)

Bu ek, Kazak Türkçesinde çok işlek bir ek değildir. Yapılan taramalarda birkaç örnek tespit edilebilmiştir.

Fiil	Anlam	<i>Kılınım</i> Özelliği	Fiil Kökü/ Gövdesi	Anlam	<i>Kılınım</i> Özelliği
<i>janasala-</i>	Yan yana gitmek, beraber yürümek	Sürme	<i>janas-</i>	Yanaşmak	Bitme
<i>kuwala-</i>	Peşine düşmek takip etmek	Sürme	<i>kuw-</i>	Kovmak	Başlama
<i>tütele-</i>	Hayvanın tüyünü ditmek, paramparça etmek	Sürme	<i>tüt-</i>	Ditmek	Sürme
<i>jetele-</i>	Berberinde götürmek	Sürme	<i>jet-</i>	Varmak, erişmek, ulaşmak	Bitme

2.6. -IŋKİrA-

Birleşik bir ek olan bu ek, Kazak Türkçesinin *kılınım* kategorisinin önemli eklerinden biridir. Diğer ekler nazaran daha çok fiile eklenebilmektedir.

Bu ekin kökenine dair bir görüş belirtmeyen Orazov, diğer müelliflerin ekin kökenine dair açıklamalarını verdikten sonra bu ekin önceden tekrar-

lanma anlamı verdiğini ancak bu anlamdan artık uzaklaştığını ifade etmiş ve şunları kaydetmiştir: “Bu ek, sadece fiilin yetersizliğini, olması gerektiğini bildiren anlamını korumaktadır.” (2001: 88)

Iskakov, bu ekin fiile işin süratle yapıldığını bildiren bir anlam eklediğini belirtmiştir. (1991: 289)

Nurcamal ise bu ekin fiile hareketin kısa bir süre sürdüğünü bildiren anlam kattığını ifade etmiştir. (2007: 259)

Bu ek, fiile kısa bir süre ve yavaş yavaş devam etme ardından da bitme anlamı katar. Ancak eyleme süreklilik kattığı aşıkârdır. Bu eki alan fiilleri açıklarken Buralkıulı *tüs-* yardımcı fiilini kullanmaktadır. Örneğin *kuwıñkıraw* fiilini açıklarken *kuwa tüsüw* biçiminde açıklamış ve örnek olarak *Biraz kuwıñkıradı* ‘Biraz kovdu.’ örneğini vermiştir. (2008: 343)

Bu ekin eklendiği fiil, her ne kadar sürme bildirse de fiilin bir müddet sonra bittiği anlamı vardır. Yani eki alan fiiller, farklı bir *kılınış* özelliği sergilemekte sürme ve bitme *kılınışını* birlikte barındırmaktadır.

Fiil	Anlam	<i>Kılınış</i> Özelliği	Fiil Kökü/ Gövdesi	Anlam	<i>Kılınış</i> Özelliği
<i>abaylañkır-</i>	Bir müddet dikkat etmek, etrafı incelemek	Sürme	<i>abayla-</i>	Dikkat etmek, etrafı incelemek	Sürme
<i>ağarıñkır-</i>	Yavaş yavaş ağarmak	Sürme	<i>ağar-</i>	Beyazlamak, ağarmak	Sürme
<i>adımdañkır-</i>	Yavaş yavaş adımlamak	Sürme	<i>adımda-</i>	Adımlamak	Sürme
<i>azğındañkır-</i>	Yavaş yavaş zayıflamak	Sürme	<i>azğında-</i>	Zayıflamak	Sürme
<i>aynalıñkır-</i>	Bir şeyin etrafında bir müddet dönmek	Sürme	<i>aynal-</i>	Bir şeyin etrafında dönmek	Sürme
<i>aқsandañkır-</i>	Bir müddet aksamak	Sürme	<i>aқsanda-</i>	Topallamak, aksamak	Sürme
<i>akırıñkır-</i>	Bir müddet anırmak	Sürme	<i>akır-</i>	Anırmak	Başlama
<i>alaktanñkır-</i>	Bir müddet şakın şaşkın etrafına bakmak	Sürme	<i>alakta-</i>	Şaşkın şaşkın etrafı izlemek	Sürme
<i>alartıñkır-</i>	Bir müddet dik dik bakmak	Sürme	<i>alar-</i>	Dik dik bakmak	Sürme
<i>aldañkır-</i>	Bir müddet aldatmak	Sürme	<i>aldañ-</i>	Aldatmak	Sürme

<i>askınırkıra-</i>	Hatalığın yavaş yavaş ilerlemesi	Sürme	<i>askın-</i>	(Hastalık) ilerlemek	Sürme
<i>aşırkıra-</i>	Yavaş yavaş sinirlenmek	Sürme	<i>aşın-</i>	Sinirlenmek	Sürme
<i>älsireñkire-</i>	Yavaş yavaş gücün azalması	Sürme	<i>älsire-</i>	Gücün azalması	Sürme
<i>äwreleñkire-</i>	Bir müddet uğraştırmak	Sürme	<i>äwrele-</i>	Uğraştırma	Sürme
<i>bağırkıra-</i>	Yavaş yavaş bağ eğmek, kabullenmek	Sürme	<i>bağın-</i>	Bağ eğmek, tabi olmak	Başlama
<i>bögeñkire-</i>	Bir müddet engel olmak	Sürme	<i>böge-</i>	Alıkoymak, engel olmak	Başlama
<i>büldiriñkire-</i>	Yavaş yavaş tahrip etmek	Sürme	<i>büldir-</i>	Tahrip etmek, yıkmak	Bitme
<i>därileñkire-</i>	Bir müddet ilaç vermek	Sürme	<i>därile-</i>	İlaç vermek	Sürme
<i>dedekteñkire-</i>	Bir müddet hızlıca yürümek	Sürme	<i>dedekte-</i>	Hızlı hızlı yürümek	Sürme
<i>jadırañkıra-</i>	Yavaş yavaş neşelenmek	Sürme	<i>jadıra-</i>	Neşelenmek	Başlama
<i>jazırkıra-</i>	Bir müddet yazmak	Sürme	<i>jaz-</i>	Yazmak	Sürme
<i>jayılrkıra-</i>	Yavaş yavaş yayılmak	Sürme	<i>jayılr-</i>	Yayılmak	Bitme
<i>kesirñkire-</i>	Bir müddet kesmek	Sürme	<i>kes-</i>	Kesmek	Bitme
<i>köteriñkire-</i>	Yavaş yavaş kaldırmak	Sürme	<i>köter-</i>	Kaldırmak	Bitme
<i>kidiriñkire-</i>	Bir müddet beklemek	Sürme	<i>kidir-</i>	Beklemek	Sürme
<i>kalırdañkıra-</i>	Yavaş yavaş kalınlaşmak	Sürme	<i>kalırda-</i>	Kalınlaşmak	Bitme
<i>ķapsırırkıra-</i>	Bir müddet sarılmak	Sürme	<i>ķapsırır-</i>	Kucaklaşmak	Bitme
<i>ķuwarırkıra-</i>	Yavaş yavaş sararmak, kurumak	Sürme	<i>ķuwar-</i>	Sararmak, kurumak	Bitme
<i>laktırırkıra-</i>	Bir müddet, peş peşe fırlatmak	Sürme	<i>laktır-</i>	Fırlatmak	Bitme
<i>löpildeñkire-</i>	Bir müddet güm güm biçiminde ses çıkararak atmak	Sürme	<i>löpilde-</i>	Güm güm biçiminde ses çıkararak atmak	Sürme

<i>mazaķtañķira-</i>	Bir müddet alay etmek	Sürme	<i>mazaķta-</i>	Alay etmek	Sürme
<i>maydalañķira-</i>	Yavaş yavaş ufalanmak	Sürme	<i>maydala-</i>	Ufalamak	Sürme
<i>maķtanañķira-</i>	Bir müddet övünmek	Sürme	<i>maķtan-</i>	Övünmek	Sürme
<i>malıñķira-</i>	Yavaş yavaş banmak	Sürme	<i>mal-</i>	Banmak	Bitme
<i>mamırłañķira-</i>	Bir müddet paytak paytak yürümek	Sürme	<i>mamır-la-</i>	Paytak paytak yürümek	Sürme
<i>masayrañķira-</i>	Bir müddet sevinmek	Sürme	<i>masayra-</i>	Şad olmak, sevinmek	Başlama
<i>nazdanañķira-</i>	Bir müddet naz yapmak	Sürme	<i>nazdan-</i>	Nazlanmak	Sürme
<i>nandırınķira-</i>	Yavaş yavaş inandırmak	Sürme	<i>nandır-</i>	İnandırmak	Bitme
<i>nasiħattañķira-</i>	Bir müddet nasihat etmek	Sürme	<i>nasiħatta-</i>	Nasihat etmek	Bitme
<i>paydalañķira-</i>	Bir müddet istifade etmek	Sürme	<i>paydalan-</i>	İstifade etmek	Sürme
<i>sozıñķira-</i>	Bir müddet uzatmak, sürdürmek	Sürme	<i>soz-</i>	Uzatmak, çekmek	Sürme
<i>terendetıñķire-</i>	Yavaş yavaş derinleştirmek	Sürme	<i>terendet-</i>	Derinleştirmek	Bitme
<i>toķtalıñķira-</i>	Bir müddet durmak, duraksamak	Sürme	<i>toķta-</i>	Durmak	Bitme
<i>üdenķire-</i>	Yavaş yavaş artmak	Sürme	<i>üde-</i>	Artmak, hızlanmak	Sürme
<i>isiñķire-</i>	Yavaş yavaş şişmek	Sürme	<i>isi-</i>	Şişmek	Bitme

Sonuç

Kazak Türkçesinde fiilin *kılını*şını belirleyen ekler daha çok fiilleri sürme *kılını*şındaki fiillere dönüştüren eklerdir. Bu sürme *kılını*şılı elbette ki her ekte aynı değildir. Örneğin *-LA-* eki fiile bir eylemi aralıksız devam ettirme anlamı katarken *-Gışta-* eki aralıklı yapma anlamı katmaktadır.

İncelenen ekler, *-LA* eki hariç, birleşik eklerdir. Bu ekler yapı itibarıyla genellikle bir fiilden isim yapma eki ve bir isimden fiil yapma ekinden müteşekkildir. Bu eklerde dikkat çeken bir başka husus da eklerin bazılarının eş sesli ekler olduğudur. Örneğin *-MAIA-* ve *-GıIA-* ekleri böyle eklerdir. Bir örnekle bu durum şu şekilde açıklanabilir: *tep-* fiilinden türetilen *tepkı* ismi ‘çifte, at tepmesi’ anlamındadır. Bu isimden türetilen *tepkile-* fiilinin hem ‘tekmelemek’ anlamı hem de ‘tekrar tekrar tepmek’ anlamı vardır. Bu durumlarda sürme

kılınısındaki fiiller örnek olarak alınmış, diğer yapılar değerlendirilmemiştir.

Bu ekler arasında Kazak Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasında ortak olan tek ek *-AlA* ekidir. Bu ek, her iki lehçede de fiillere birkaç kez tekrarlanma anlamı katmaktadır. Ancak çok işlek bir ek değildir.

İncelenen ekler, fiilin kök ya da gövdesindeki *kılınış* özelliğine bakmadan bu fiilleri sürme *kılınışına* dönüştürmektedir.

Kazak Türkçesi gramerlerinde yukarıda sayılan ekler dışında *kılınış* eki olarak gösterilen ekler de vardır. *-ImIra* ve *-IstIr* ekleri bu eklerdendir. *-ImIra* eki, fiillere tam olarak gerçekleştirmeme anlamı katmaktadır. Örneğin *külimsire-* ‘gülümsemek’ gibi. *-IstIr* eki ise, Tahsin Banguoğlu bu eki alan fiilleri her ne kadar *tekerrür fiilleri* olarak değerlendirirse de, Kazak Türkçesinde fiilin *kılınışını* belirleyen eklerden biri değildir.

Kazak Türkçesi dil bilgisi kitapları içinde özellikle Orazov, *-msAk*, *-AnşAk* gibi fiilden isim yapan pek çok eki bu ekler içinde göstermiştir. Bu ekler eylemi sürekli olarak yapan isimler yaparlar. Örneğin; *suranşak* ‘sürekli soru soran’, *tilemsek* ‘sürekli bir şey isteyen’ gibi. Ancak bu eklerin bir fiilden isim yapma eki olduğu aşikârdır. Bu nedenle *kılınış* belirleyen ek olarak değerlendirilmemiştir.

Kaynakça

- AKSAN, Doğan (2007), *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*, 4. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- BACANLI, Eyüp (2014), *Kılınış Kategorisi ve Altaycada Kılınış Belirleyicisi Olarak Art Fiiller*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- BALAKAYEV, M. T. Kordabayev-A. Hasenova-A. Iskakov (1967), *Kazak Tiliniñ Grammatikası-I Morfologiya*, Kazak SSR'nin Gılım Baspası, Almatı.
- BALCI, Onur (2014), *Kazak ve Kırgız Türkçelerinde Yapı ve İşlev Bakımından Fiil Çekimleri*, Basılmamış Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- BANGUOĞLU, Tahsin (2004), *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- BANGUOĞLU, Tahsin (1988), “Türkçede Tekerrür Fiilleri”, *TDAY Belleten 1956*, s. 111-123, Türk Dil Kurumu Basımevi, Ankara.
- BENZER, Ahmet (2012), *Türkçede Zaman, Görünüş ve Kiplik*, Kabalcı Yayınları, İstanbul.
- DELİCE, H. İbrahim (2008), *Sözcük Türleri*, Asitan Yayıncılık, Sivas.
- DİLÂÇAR, Agop (1974), “Türk Fiilinde *kılınışla* Görünüş ve Dilbilgisi Kitaplarımız”, *TDAY Belleten 1973-1974*, s. 160-171, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- ECKMANN, Janos (2009), *Çağatayca El Kitabı*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (1991), *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- ISKAKOV, Aḥmedi (1991), *Kazirgi Kazak Tili-Morfologiya*; Ana Tili Yayınları, Almatı.
- İMER, Kâmile-Ahmet Kocaman-A. Sumru Özsoy (2013), *Dilbilim Sözlüğü*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

- İSAYEV, S. M. (2007), *Kazirgi Kazak Tili*, Öner Baspası, Almatı.
- JOLŞAYEVA, M. S. (2011), *Kazak Tilindegi Etistikler Jäne Aspektualdı Semantika*, Süleyman Demirel Atındağı Üniversitettiñ Baspası, Almatı.
- KORKMAZ, Zeynep (2007), *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Genişletilmiş 3. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- KORKMAZ, Zeynep (2009), *Türkiye Türkçesi Grameri-Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- MEYİRBEK, Orazov (2001), *Etistik*, I. Altunsarin Atındağı Bilim Akademiyasının Respublikalık Baspa Kabineti, Almatı.
- NURCAMAL, Oralbay (2007), *Kazirgi Kazak Tiliniñ Morfologiyası*, JŞC İnjuw-Marjan Poligrafıya Firması, Almatı.
- VARDAR, Berke (2002), *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual, İstanbul.

Taranan Sözlükler

- ORALTAY, H.-N. Yüce-S. Pınar (1984), *Kazak Türkçesi Sözlüğü*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.
- KOÇ, Kenan-A. Bayniyazov-V. Başkapan (2003), *Kazak Türkçesi Türkiye Türkçesi Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- BURALKIULI, Mustapa (2008), *Kazak Tiliniñ Tüsindirme Sözdigi*, Mektep, Almatı.

